

Alla rätt på provet!

Utbildning i
preanalys

Birgitta Olofsson

Tel: 010 - 435 27 26

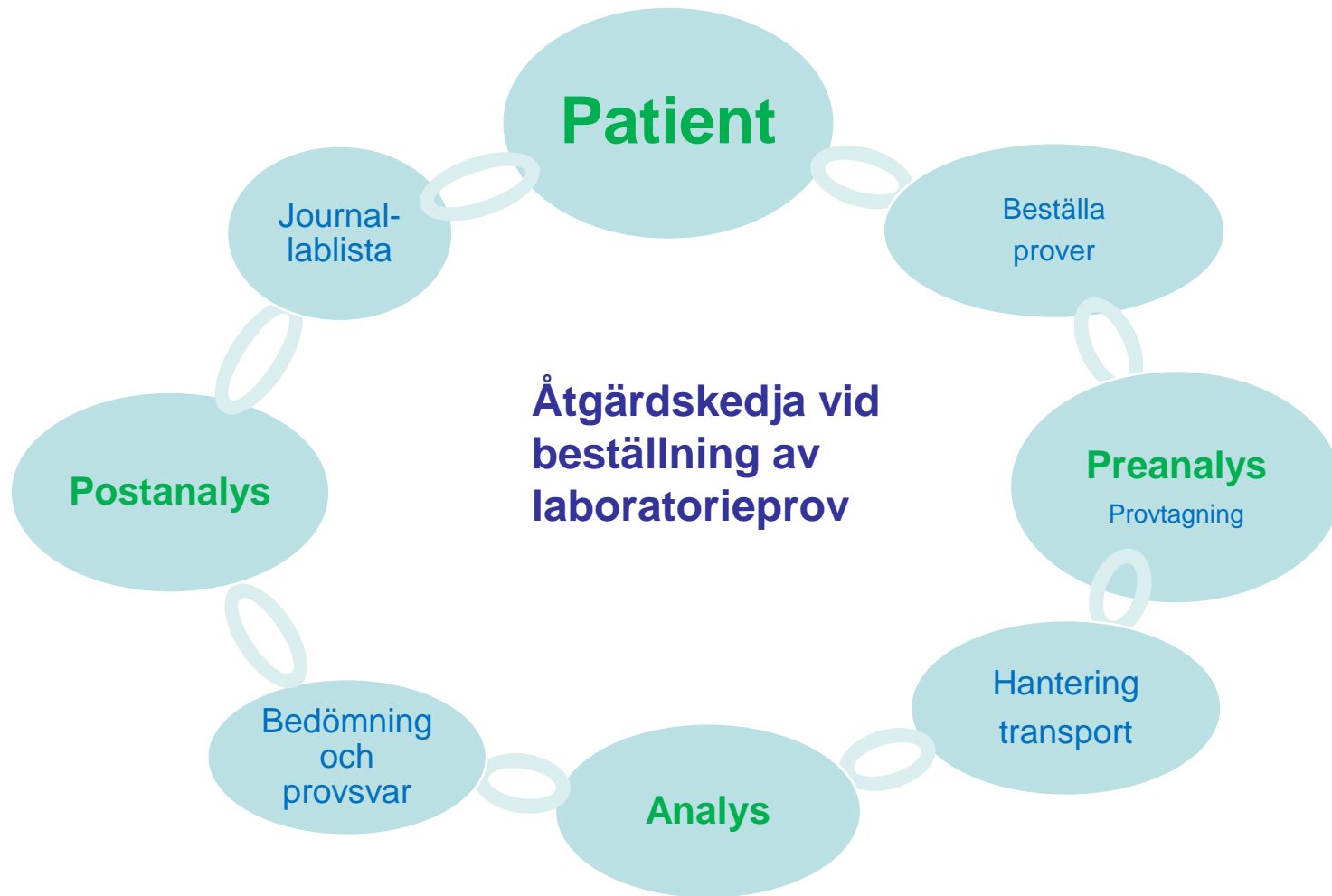
birgitta.olofsson@vgregion.se

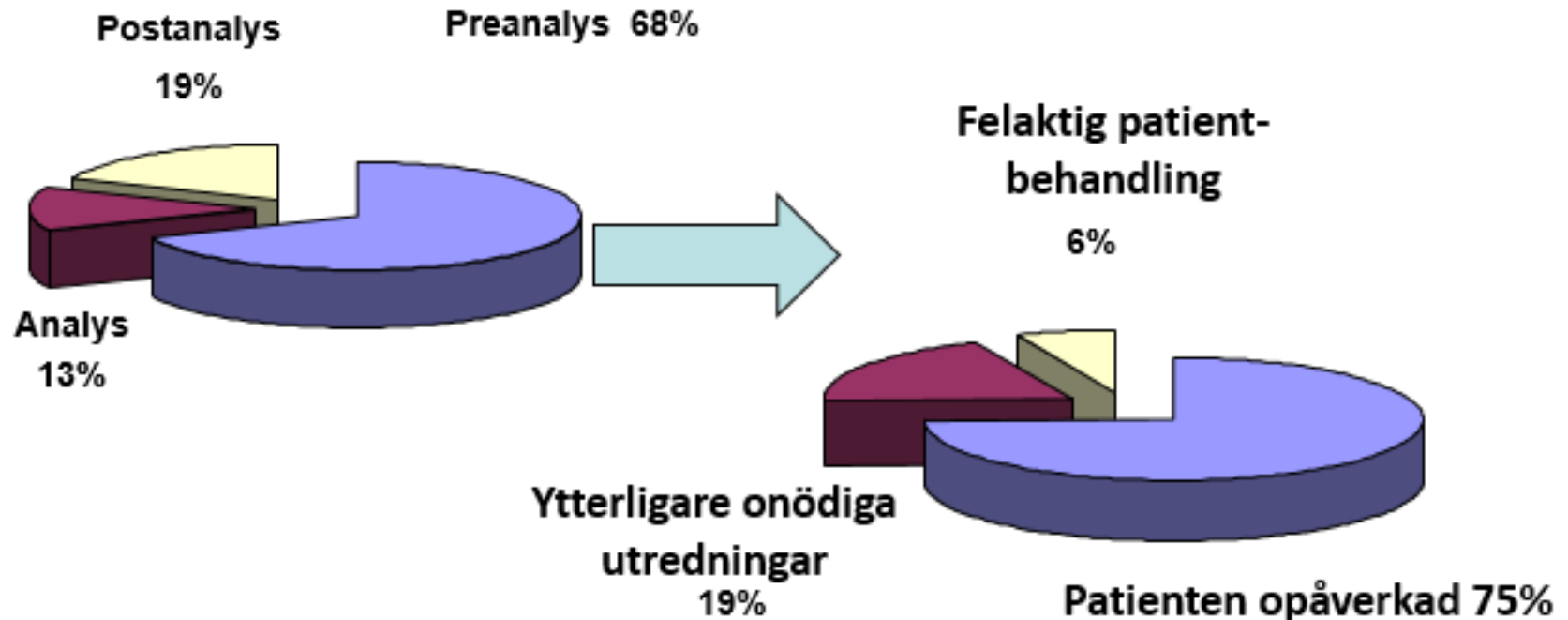
Korrekt provtagning är en förutsättning för kliniskt tillförlitliga analysresultat

”Vårdhandboken”

Hela analyskedjan

Effekter av preanalytiska fel

Lägsta kostnad
för
omprovtagning

Preanalytiska fel

Fel
provtagningsrör

Elektronisk
beställning inte
skickad

Patient-
förväxling

Förväxlat
etiketter

Koagel

Hemolys

Omärkta provrör

Prov draget ur
CVK/PVK

Samma beställning
används vid flera
provtagningstillfällen

Provtagarens ansvar

Patient
förberedelser

Patientidentitet

Beställnings
blankett

EDI-beställning

Provtagnings
rör

Provhantering

Förvaring

Transport

Rörföljden samt slaskrör vid användning av venprovtagningsset med slang

Identitetskontroll

Vårdhandboken: *Det är provtagarens ansvar att försäkra sig om patientens identitet samt att uppgifter på remiss/beställning och provmärkning stämmer överens så att kopplingen till patienten blir korrekt. Prov ska märkas före eller i direkt anslutning till provtagningstillfället.*

- Patienten uppmanas att själv uppge sitt namn och personnummer
- ID-kort, körkort
- Identitetsband eller ansvarig personal

HSLF-FS 2016:40 Journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården

EDI-beställning från journalsystem

All viktig information finns på etiketten

- Unik providentitet-lidnummer
- Patientens födelsedata
- Patientens namn
- Svaremottagare
- Remitterande läkare
- Beställda analyser
- Datum och Provtagningsstid

Avbryt

Uppdatera

1. Avd: Avdelning 54 Nmed (54Nmed) | 2. Provtagningar: Dagens | 3. Ansvarig: Alla | 4. Lid: | 5. Sekel/Personnummer: | ? | B | Skickade

Personnummer	Patientnamn	Rum	Säng	Planerad provtagning...	Prioritet	Lid/RID	Kemlab	Status	Ansvarig
19 121212-K555	TESTSSON, FRU			2014-02-20 13:45:35		52458869	Kemla...	Klar att sända	SHS
19 121212-K555	TESTSSON, FRU			2014-02-20 13:46:20		52458870	Kemla...	Etikett utskriven	SHS
19 121212-K555	TESTSSON, FRU			2014-02-20 13:47:51		52458872	Kemla...	Ny	SHS

Provtagningstid: 2014-02-20 13:46:00 Smitta

Rör- och analysuppgifter

	Rörid	Prioritet	Analys
*	52458869	Kre	P-Kreatinin
*	52458869	EPK	B-Erytrocyter
*	52458869	EVF	B-EVF
*	52458869	Hb	B-Hb
*	52458869	LPK	B-Leukocyter
*	52458869	MCV	B-MCV
*	52458869	TPK	B-Trombocyter
*	52458869	MCH	Erc(B)-MCH

Etikett rorkod:

Provtagningstid start: Mängd:

Provtagningsanvisning: Provtagningstid slut: Enhet:

Kommentar till kemlab:

Hemterapeutisk läkare (VGR-ID)	Provst datum	Tid
Disponering vid annan an beställaren	Svar även till	
Provtagare	Provtagning utförd vid (svinstomning + leverans)	

Markera med tydliga X

Fasteprov

Kemi 301	Ljusgrön	Glukos 310	Rosa	Läkemedel 360	Röd
☐ P-Natrium	☐ fP-Glukos	☐ S-Digoxin*			
☐ P-Kalium	☐ P-Glukos	☐ S-Fenytoin*			
☐ P-Albumin	☐ Hematologi + SR 320 <i>Lila</i>	☐ S-Valproat*			
☐ P-Calcium	☐ B-Blodstatus	☐ S-Karbamazepin*			
☐ P-Kreatinin / eGFR	☐ B-Celler-diff	☐ S-Gentamycin*			
☐ P-Cystatin C/eGFR	☐ B-SR				
☐ P-Urea	☐ B-Retikulocyter				
☐ P-Urat	☐ B-Hemoglobin (Hb)				
☐ P-Fosfat	☐ B-Leukocyter				
☐ P-CRP	☐ B-Trombocyter				
☐ P-Troponin I	☐ B-Neutrofilia				
☐ P-NT-proBNP	☐ HbA1c 321 <i>Lila</i>				
☐ P-Bilirubin	☐ B-HbA1c				
☐ P-ALP	☐ Takrolimus 324 <i>Lila</i>				
☐ P-ALAT	☐ B-Takrolimus*				
☐ P-ASAT	☐ PTH 329 <i>Val</i>				
☐ P-GT	☐ P-PTH				
☐ P-Pankreasamylas	☐ Koagulation 330 <i>Lj/blå</i>				
☐ P-CK	☐ P-PK(INR)				
☐ P-Kolesterol	☐ P-APTT				
☐ P-HDL-Kolesterol	☐ P-D-dimer				
☐ P-LDL-Kolesterol	☐ P-Fibrinogen				
☐ fP-Triglycerid					
☐ P-Triglycerid					
☐ P-Järn					
☐ P-Järn, Transferrin, TIBC Transferrinmätt					
☐ P-Ferritin					
☐ P-Kobalamin					
☐ P-Folat					
☐ P-Homocystein					
☐ P-Magnesium					
☐ P-TSH/ T4 fritt					
☐ P-T4, total					
☐ P-T3, fritt					
☐ P-T3, total					
☐ P-TPO-ak					
☐ P-FSH					
☐ P-LH					
☐ P-Progesteron					
☐ P-Testosteron, total					
☐ P-Kortisol					
☐ P-SHBG					
☐ P-Paracetamol					
☐ P-Etanol					
☐ P-Vankomycin*					

HCC-biot	☐ 521 320 802-257	Kemi	☐ 521 320 802-301
Proktatin	☐ 521 320 802-342	Glukos	☐ 521 320 802-310
CDT MMA	☐ 521 320 802-303	Hem + SR	☐ 521 320 802-320
Urin St.pr	☐ 521 320 802-353	HbA1c	☐ 521 320 802-321
Urin test	☐ U-Testremsa ☐ U-CG	Takrolimus	☐ 521 320 802-324
Feces	☐ 521 320 802-355	PTH	☐ 521 320 802-329
Protein	☐ 521 320 802-370	Ca-jon	☐ 521 320 802-345
Urin prot	☐ 521 320 802-343	LD	☐ 521 320 802-359
Serologi	☐ U-Protein ☐ U-Samt	Litium	☐ 521 320 802-341
Cav	☐ 521 320 802-354	PSA mfl	☐ 521 320 802-340
Koagulation	☐ 521 320 802-471	Koa extra	☐ 521 320 802-330
	☐ 521 320 802-357	Läkem	☐ 521 320 802-360

Beställningsblankett för laboratorieprov

Skriv tydligt

- Personnummer
- Namn
- Beställare
- Läkarsignatur
- Väl ifyllda kryss

Var finns information

Laboratoriemedicins hemsida

Internet –
www.nusjukvarden.se/laboratoriemedicin

Kundtjänst NÄL: 010 - 435 27 00

Dygnet runt

US: 010 - 435 25 80

Kl. 6,45-16:30

prefix och system till olika prover

B – blod

a – arteriell

v – venöst

k – kapillärt

f – fastande

P – plasma

S – serum

Pt – patient

Ledv – ledvätska

Csv – cerebrospinalvätska

Dia – dialysat

F – faeces

t – tidsbegränsad

samlingsperiod (urin)

U – urin

Beställning i Melior: Glukos

Filtrera enskilda analyser   Enskilda analyser

glukos   Filtrera   aB-Glukos

Andra system för glukosanalys

- Csv-Glukos - likvor
- Dia-glukos - dialysat
- fkP/fvP-Glukos - fasteprov kapillärt/venöst
- Ledv-Glukos - ledvätska
- vP-Glukos - venöst icke fastande

Rörbroschyren - Provtagningsrör

Bild på rör	Benämning korkfärg /tillsats /system	Används till analysgrupper m.m.	VGR produktnr
	Lila kork K ₂ -EDTA Helblod/ plasma	Hematologi HbA1c	103 280 400
	Ljusgrön kork Li-heparin med gel Plasma	Kem 1	103 280 426
	Röd kork koagulations- aktivator Serum	Läkemedel serum- analyser	103 280 442
	Gul kork med gel och koagulations- aktivator Serum	Allergi, Htg serum- analyser	103 280 459
	Grön kork Li-heparin Helblod	Kromsom prov Genetik	103 280 392
	Grå kork Na/Fi/K/Oxalat Plasma	Glukos	200 000 993
 	Laddare till värmedynor Prod.nr: 114 205 511 Värmedyna Prod.nr: 102800109 (6x13cm) 106213184 (6x9cm)	 	Triomix Blodvaggas för 1-5 rör Prod.nr blå: 102 841 970 Rosa: 114 538 259

Rör för provtagning inom NU-sjukvårdens upptagningsområde

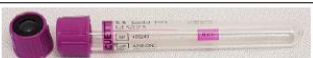
Rekommenderad rörföljd vid venprovtagning

- Blododlingsflaskor
- Ljusblå kork
- Röd kork, Guldgul kork
- Ljusgrön kork
- Lila kork,
- Vit kork
- Rosa kork, grön kork, grå kork

Alla rör används omedelbart 8-10gr

Kontrollera alltid rätt provrör i analyslistan vid osäkerhet

Rörbroschyren - Provtagningsrör

- Bild på kork och rör - Används till analysgrupper m.m. - Korkfärg, tillsats, volym, system	VGR produkt nr
 Koagulationsanalyser Ljusblå kork, Citrat, 5 / 2,7mL, Plasma	103 280 483
 Läkemedelsanalyser Röd kork, koagulationsaktivator, 7 / 6mL, Serum	200 000 986
 Serum med gel Guldgul kork, koagulationsaktivator med gel, 7 / 5mL, Serum	200 000 968
 Kemi-analyser i plasma Ljusgrön kork, Li-Heparin med gel, 7 / 4,5mL, Plasma	104 790 563
 Hematologi, SR, HbA1c, Takrolimus, Lila kork, K ₂ -EDTA, 5 / 4mL, Helblod alt. Plasma	200 000 987
 Blodgruppering, BAS-test, Renin, HLA B27 Lila kork, K ₂ -EDTA, 7 / 6mL, Helblod alt. Plasma	200 000 980

- Bild på kork och rör - Används till analysgrupper m.m. - Korkfärg, tillsats, volym, system	VGR produkt nr
 PTH Vit kork, K ₂ -EDTA med gel, 7 / 5mL, Plasma	200 000 928
 Glukos; Får inte användas till P-Glukos HemoCue! Rosa kork, Fluorid-Citrat, 5 / 3mL, Plasma	200 000 981
 Kromosomprov, Genetik Grön kork, Li-Heparin, 5 / 4mL, Helblod	102 770 237
 Standardbikarbonat, Laktat. Grå kork, NaF/K Oxalat, 5 / 2mL, Helblod alt Plasma	200 000 973
 De flesta urinanalyser, se analyslista Gul kork, inga tillsatser, 7 / 6,5mL, Urin	200 000 988 200 000 974 200 000 978
 Obs! Endast fåtal analyser ex. Csv, Urinsediment Gul kork, inga tillsatser, 10 mL, Urin	102 769 965

Patientförberedelser

15 minuters vila före
provtagning

Fasteprov

Läkemedel

Dygnsvariation

Kroppsläge

Venprovtagning

Basala
hygienrutiner

Stas-
Hur länge

Varm patient

Avslappnad
arm- pumpa
inte

Desinfektion –
självtorika

Säkerhetskanyl
er

Blodvagga

PVK, CVK etc.
Slaskrör

Häll **aldrig** ihop blod mellan olika rör!

Har du misslyckats vid provtagning:

Gör, om gör rätt

7,0mm

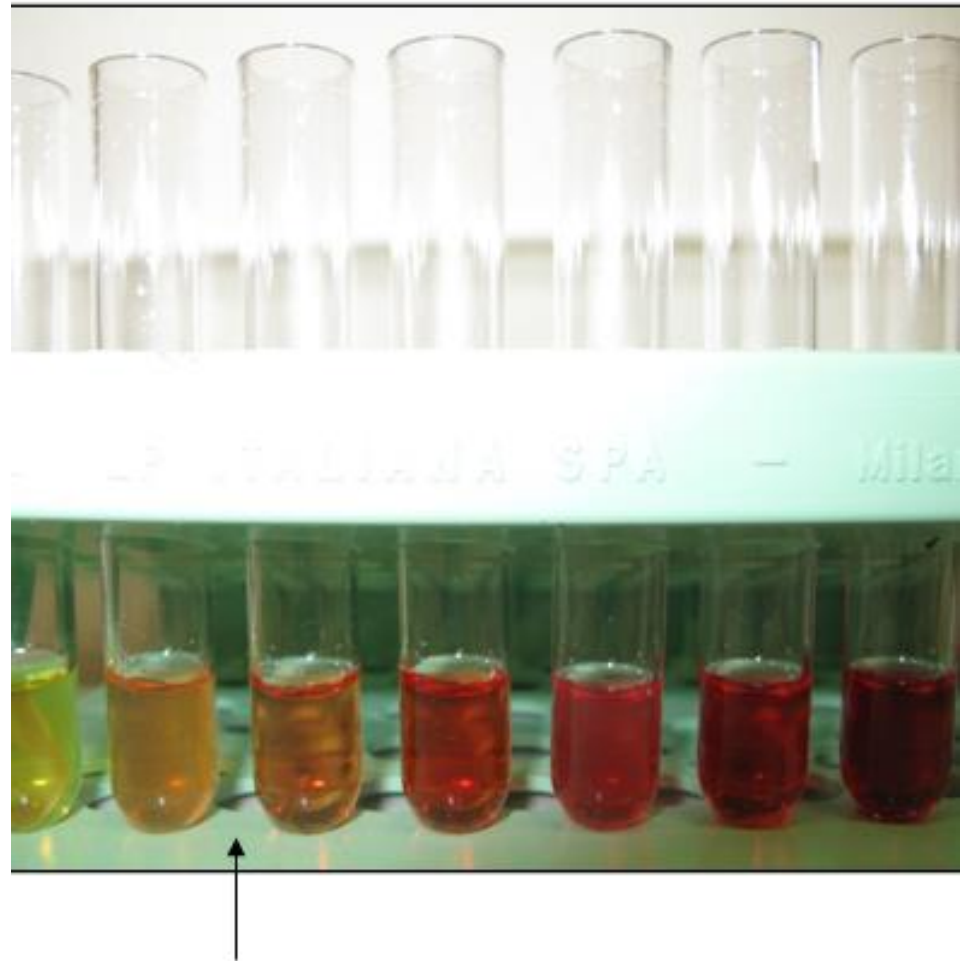
Vi arbetar alltid med att fylla provrören

Vid stora problem att provta patienten kan man minska blodvolymen i alla rör utom ljusblått rör och röret för joniserat calcium. Då är det extra viktigt att blanda provet efter provtagningen

Hemolys

- Inträffar vid besvär med blodflödet till provröret
- Kanylspets som ligger mot kärlväggen
- Sönderfall av röda blodkroppar
- Innehållet i de röda blodkropparna stör olika analyser, speciellt kalium

Venprovtagning vid infusion

Se Vårdhandboken

Prov bör tas i en annan extremitet än den där infusion ges. Det blodprov som tas vid pågående infusion kan vara utspätt med infusionsvätskan i okontrollerad grad eller visa falskt höga värden för de analyter som finns i infusionsvätskan. För att undvika risk för felaktiga värden rekommenderas att infusionen stängs av innan provtagningen sker. Detta gäller även om prov tas från extremitet där infusionen inte ges.

En infusion ska stängas av minst 2 minuter innan blodprov tas. Exakt hur länge man ska vänta med provtagning efter avstängd eller avslutad infusion beror på

- infartens storlek [7]
- vilken infusion som ges
- vilka analyser som ska utföras
- analysmetod
- den enskilde patientens förmåga att omsätta infusionens innehåll vilket till exempel beror på individens blodcirkulation och hur fort infusionsvätskans innehåll tas upp och elimineras från blodet.

Hämtat ur Vårdhandboken

Provhantering – Att tänka på

**Gröna rör-
till lab inom 2 timmar**

**Homocystein - till lab
inom 1 timma**

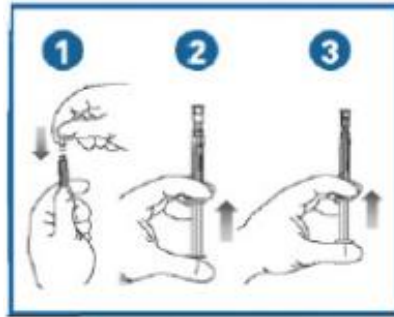
**Koagulationsprover
inom 4 timmar
Heparinbehandlade
patienter inom 1 timme**

**Ammoniak - på
isvattenbad
omedelbart till lab**

**ACTH och Ammoniak
Sätts i isvattenbad
omedelbart till lab**

**Calcium joniserat –
ska vara fyllt rör**

Blodgas - SyraBas

- Rulla mellanhandflatorna, frigör heparin från sprutans insida
- Vänd i formen av en 8 för att blanda
- Analysera spruta inom 30 minuter
- Analysera kapillär inom 10 minuter
- Prov till lab-lämna **Hand till Hand**

Cerebrospinalvätska - csv

Minst 3mL csv i rören

Glöm ej anamnes!

Csv-Celler analys inom 30 minuter

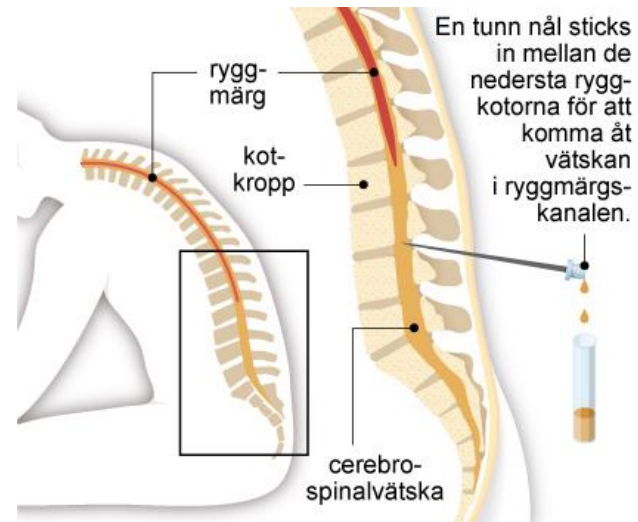
Lägg till viktig info

Många analyser av cerebrospinalvätskan kräver ett blodprov för jämförelse.

Ta några extra gulproppade rör märkt med patient-id för att vara på säkra sidan.

Viktigt:

- Patientidentitet på varje rör
- Numrerade rör i provtagningsordning
- Exakt provtagningstid
- Omedelbart till lab – **”hand till hand”**
- Ej rörpost!

Allmänt om kapillärprovtagning

Blodprov bör i första hand tas som venprov

Svårt att få ett representativt prov med kapillärt

Viktigt att patienten har god perifer cirkulation
- Värme!

Vissa patienter (ex synskadade) vill inte bli stuckna i fingrarna. Stick då i örsnibben eller venöst

Välj rätt lansett för tillräckligt blodflöde

Säkerhetslansetter

Urinsamling dygnsmängd

- För att informera patienten på ett bra sätt måste du själv förstå instruktionen.
- Dokument om urinsamling finns på hemsidan under fliken Patientanvisningar
- Börja samlingen med att notera tidpunkt, töm blåsan genom att **inte** samla den urinportionen. Följande tillfällen för urinering samlas portionerna i avsedd dunk.
- 24 timmar efter den noterade starttiden samlas sista urinportionen i samma dunk

Urinsamling dygns mängd

- Sök i analyslistan hur provet ska samlas
- Vissa analyser ska samlas i behållare med syra tillsatt
- Läs patientanvisningen
- Dunk utan syra ska finnas på er avdelning
- Dunk med syra beställs från laboratoriet
- Efter samlingen: kom ihåg att anteckna samlingstid och **urinvolym**
- Överför till avsett provrör

Fecesprov

Patientanvisning finns på vår hemsida

Fhb Immunologisk; fyllda rör med provtagningspinne, mäter endast mänskligt blod. ”doppa pinnen på 3 ställen i avföringen. Bra metod

kP-Glukos HemoCue

- Tvätta provtagningsstället
  - undvika falskt höga värden
- Torka av de två-tre första bloddropparna
- **Fyll kuvetten i ett enda moment**
- Torka av kuvetten
- Läs av inom **40 sekunder**
- **Stäng "släden" ljudlöst**

Kuvetter förvaras i rumstemperatur

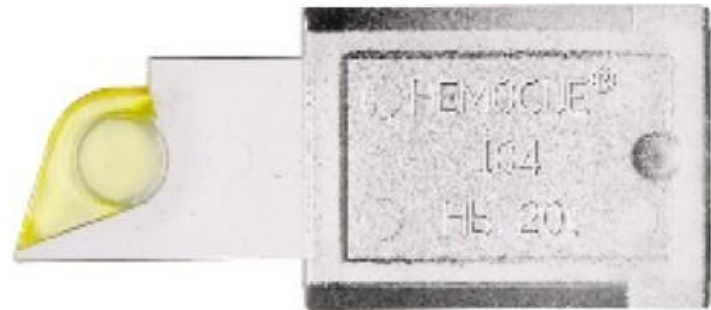

kB-Hb HemoCue

Dubbelprov vid kapillärprovtagning

- Torka bort 2-3 första bloddropparna
- Fyll kuvetten i ett enda moment
- Torka av kuvetten
- Torka fingret mellan proverna
- Läs av inom **10 min**
- **Stäng "släden" ljudlöst**

Kuvetter förvaras i rumstemperatur

Clinitec Status +

- Väl blandad urin
- 2 timmars hållbarhet
- Tryck på start samtidigt som du doppar stickan i urinen
- Stickorna är fuktkänsliga vid förvaring

Korrekt provtagning är en förutsättning för kliniskt tillförlitliga analysresultat

”Vårdhandboken”

Alla rätt på provet

Rätt patient – patientidentitet, alla provrör märkta

Rätt provrör – till beställd analys, beställning

skickats till lab

Rätt provhantering – blandning av provrör, ingen

utspädning, prov till lab i rätt tid

Instruktör på klinisk kemi

Birgitta Olofsson

tel. 076 113 44 69 (010 435 2726)

birgitta.olofsson@vgregion.se

Enkäten

- Tack för din uppmärksamhet!

Skanna QR eller
använd länken för att
ansluta

[https://forms.office.com/
e/x865TzXELE](https://forms.office.com/e/x865TzXELE)

 Kopiera länk